

LOVIISAN SVARTHOLMAN LINNAKKEEN LAITURIN TARKASTUSSUKELLUKSET
1996

Suomen merimuseo
Sallamaria Tikkanen
Tammikuu 1997

1. Johdanto

Loviisan Svartholman linnakkeen rakentaminen aloitettiin vuonna 1748 ja linnakkeen viimeiset osat valmistuivat 1770-luvulla. Krimin sodan aikana vuonna 1855 englantilais-ranskalaiset joukot räjäyttivät linnakkeen, jota ei enää otettu käyttöön. Museoviraston rakennushistorian osasto suoritti ensimmäiset kunnostukset linnakkeella 1930-luvulla. Laajemmat, yhä vielä jatkuvat, kunnostustyöt alkoivat 1960-luvulla. Linnake on tarkoitus saada kunnostettua pääosiltaan vuoteen 1998 mennessä, jolloin vietetään linnakkeen 250-vuotisjuhlia.

Elokuussa 1996 Museoviraston rakennushistorian osaston arkkitehti Sakari Mentu otti yhteyttä Suomen merimuseon tiedustellakseen museon intressejä linnakkeen vuosina 1792-1793 rakennetun laiturin suhteen. Merimuseo katsoi aiheelliseksi lähettää tutkija dokumentoimaan kyseistä laituria sillä rakennushistorian osaston suunnitelmissa on rakentaa paikalle uusi laituri.

Svartholman linnakkeen vuoden 1996 tarkastussukellusten kohteena oli siis linnakkeen vuosina 1792-1793 rakennettu laituri. Laituri rakennettiin samalla paikalla olleen vanhan laiturin paikalle. Laituri häviää venäläisistä piirustuksista vuonna 1820, jolloin laituri ilmeisesti purettiin. Laituri sijaitsee linnakkeen pääportin edessä.

Tarkastussukelluksilla oli kaksi tavoitetta: 1. dokumentoida uuden laiturin alle jäävä (t) laituri (t) mahdollisimman hyvin sekä 2. saada selville vuosina 1792-1793 rakennetun laiturin rakenne, jotta siitä voitaisiin rakentaa rekonstruktio kesällä 1997. Uuden laiturin on tarkoitus olla mahdollisimman tarkka kopio vuosien 1792-1793 ruotsalaisesta laiturista. Laiturista on saatavilla piirustuksia, mutta ne eivät täsmää alustavien tutkimusten mukaan todellisen laiturin kanssa. Onkin huomioitava, että rakennuspiirustukset eivät usein täsmää lopullisen rakenteen kanssa.

Uuden laiturin alle jäävän laiturin dokumentointi katsottiin tarpeelliseksi myös siksi, että Suomessa ei ole tutkittu laitureita ja niiden hirsiarkkuja muutamaa poikkeusta lukuunottamatta.

2. Rakennushistorian osaston tutkimukset laiturilla

Ennen Suomen merimuseon tutkimusten aloittamista rakennushistorian osasto oli tehnyt laiturikohteella joitakin alustavia mittauksia laiturin eri rakenteiden sijainnin ja perusmittojen selvittämiseksi. Veden ollessa kirkasta rakennushistorian osasto oli voinut määrittää laiturin hirsiarkkujen I ja II kulmien paikat veneestä käsin samoin kuin maa-ankkurin ja välituen paikat. Rakennushistorian osaston tutkimuksista vastasi arkkitehti Sakari Mentu, joka myös vastasi kohteelta nostettujen irtohirsien dokumentoinnista.

LOVIISA, SVARTHOLM: VUODEN 1996 KUVALUETTELO

Loviisan Svartholman linnaakeen edustalla olevaa laiturin hirsiarkkua tarkastetiin vuonna 1996 osana Suomen merimuseon tarkastussukelluksia.

- 96015:109 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Vuoden 1996 tarkastussukellusten kohde: etualalla näkyy hirsiarkun osia, varsinainen tarkastettava hirsiarkku veden alla. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 96015:110 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Svartholman työmaan työntekijöitä tarkastelemassa rannalla olevan hirsiarkun osia. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 96015:111 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Rannalla maan sisällä olevan hirsiarkun rakenteita. Rakenteet rannan suuntaisesti. Arkku ilmeisesti toiminut ankkurina muille hirsiarkuille. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 96015:112 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Rannalla maan sisällä olevan hirsiarkun rakenteita. Rakenteet poikkirannan suuntaisesti. Liittyvät kuvaan no 96015:111. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 96015:113 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Vedenrajassa olevia hirsiarkun rakenteita. Päällimmäinen rakenne poikkirannan suuntaisesti. Ranta oikealla puolella. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 96015:114 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Lähes sama kuva kuin no. 96015:113. Ranta etualalla. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 96015:115 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Rannalla irrallaan olleen rakenneosan pää:salvos näkyy. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.

LOVIISA, SVARTHOLM: JATKOA VUODEN 1996 KUVALUETTELOLLE:

Diakuvia ja mustavalkokuvia vuoden 1996 tarkastussukelluksista Loviisan Svartholman linnakkeen vuonna 1792-93 rakennetulla laiturilla. Sukellukset suoritettiin yhteistyössä Museoviraston rakennushistorian osaston kanssa syksyllä 1996. Kohteelta on otettu pintakuvina myös diakuvat no 96015:109-113. Tutkimuksiin liittyy raportti, jota säilytetään merimuseon arkistossa.

- 97001:1 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Tutkimuskohde veden alla kuvattuna pääportilta.
Sukeltaja Jari Hacklin (Teredo Navalis ry) pitää lattaa laiturin II hirsiarkun kulman kohdalla. Valok.
Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 97001:2 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Arkkitehti Sakari Mentu rakennushistorian osastolta tutkii rannalla olevia keramiikan palasia. Osa keramiikan paloista vietiin rakennushistorian osastolle. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 97001:3 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Sukeltaja Jari Hacklin (Teredo Navalis ry) tutkii laiturin välituen rakennetta. Taustalla meressä laiturin I hirsiarkun jäänteiden päällä traktori, jota käytettiin nostamaan laiturin irtohirsiä meren pohjalta. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 97001:4 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Laiturin irtohirsien nostamiseen käytetty traktori. Vasemmalla etualalla laiturin välituen esille saamiseksi tehty kuoppa. Oikealla laiturin irtohirttä. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 97001:5 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Merestä nostettua laiturin irtohirttä. Valok.
Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 97001:6 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Merestä nostettua laiturin irtohirttä lasketaan maahan. Tukea antamassa linnakkeen työmaan työntekijä. Valok.
Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 97001:7 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Merestä nostettua irtohirttä lasketaan maahan. Tukea antamassa linnakkeen työmaan kaksi työntekijää. Valok.
Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 97001:8 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Merestä nostetun irtihirren pää. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.

- 97001:9 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Merestä nostetun irtohirren pää. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 97001:10 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Hirsiarkku II:n hirsien päitä. Oikeassa alanurkassa tiilen puolikas. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 97001:11 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Hirsiarkku II:n seinämä no 5 ja sen poikki menevä seinämä D. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 97001:12 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Hirsiarkku II:n seinämä no 3 ja sen poikki menevä seinämä D. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 97001:13 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Hirsiarkku II:n seinämä no 7:n pää ja sen poikki kulkeva seinämä D. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 97001:14 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Hirsiarkku II:n ympärillä olevia kiviä. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 97001:15 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Hirsiarkku II:n karsinan B-C-6-7 pohjalautoja. Vasemmalla hirsiarkkun ulkoreunaa eli seinämä no 7. Pohjalautojen päällä vielä joitakin kiviä Pohjalautojen alta pilkottaa lisäksi pohjan alla olevia kiviä. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 97001:16 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Hirsiarkku II:n rannansuuntaisen ulkoreunan eli seinämä A ja seinämä no 7 (eli ei-rannansuuntainen ulkoreuna) muodostama nurkka ja siinä olevat salvokset. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 97001:17 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Hirsiarkku II:n karsinoiden B-C-6-7 ja C-D-6-7 välinen hirsi keskellä kuvassa. Oikealla hirsiarkkun ulkoreunaa eli seinämää A. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 97001:18 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Vasemmalla hirsiarkku II:n ulkoreunaa eli seinämää no 7. Etualalla oikealla seinämä B eli yhden välilaipion katkennut pää. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.
- 97001:19 Meriarkeologia.
Loviisa, Svartholm.
Hirsiarkku II:n karsinan B-C-6-7 pohjan lautoja. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.

LOVIISA, SVARTHOLM 1996

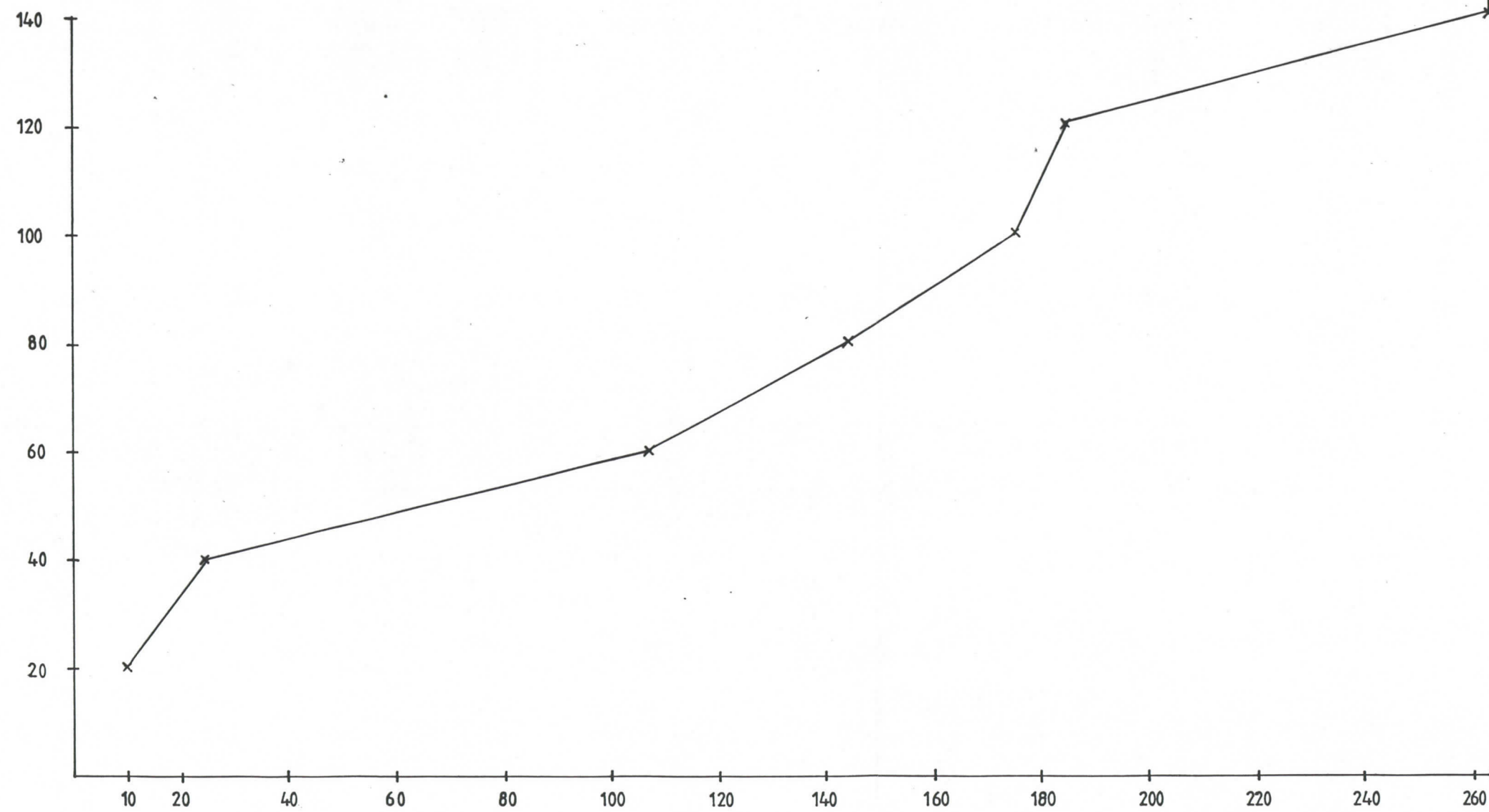
LAITURIN KIVIKASAN PROFIIILI LÄNSISIVULTA

S. TIKKANEN / P. SAARENPÄÄ

MK 1: 10

LIITE No. 3

VUONNA 1996
TUTKITTU
HIRSIARKKU

LOVIISA, SVARTHOLM 1996

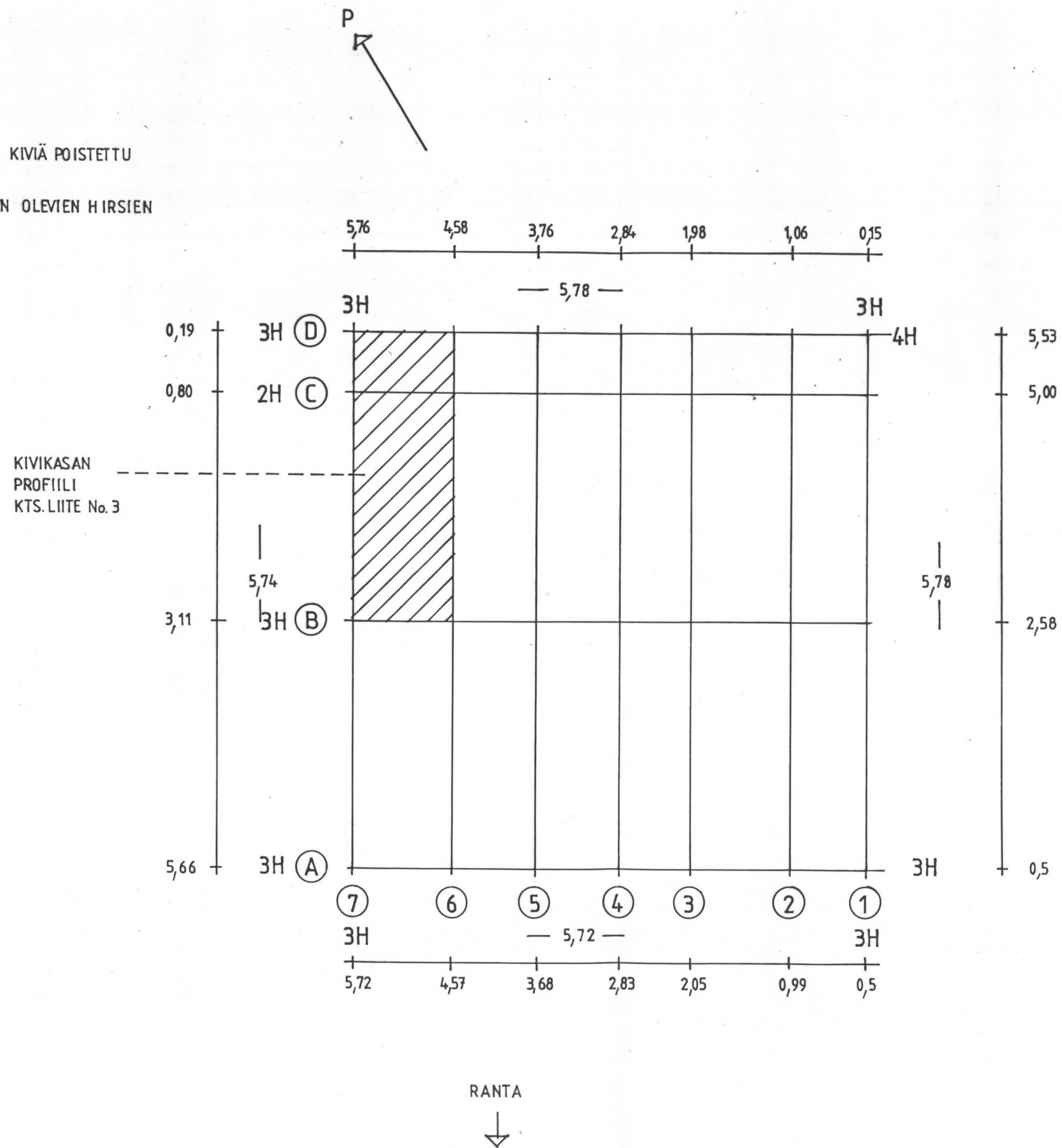
HIRSIARKKU, II:N RAKENNE

S. TIKKANEN / P. SAARENPÄÄ

LIITE No. 2

/// ALUE, JOSTA KIVIÄ POISTETTU

H PÄÄLLEKÄIN OLEVIA HIRSIEN LUKUMÄÄRÄ

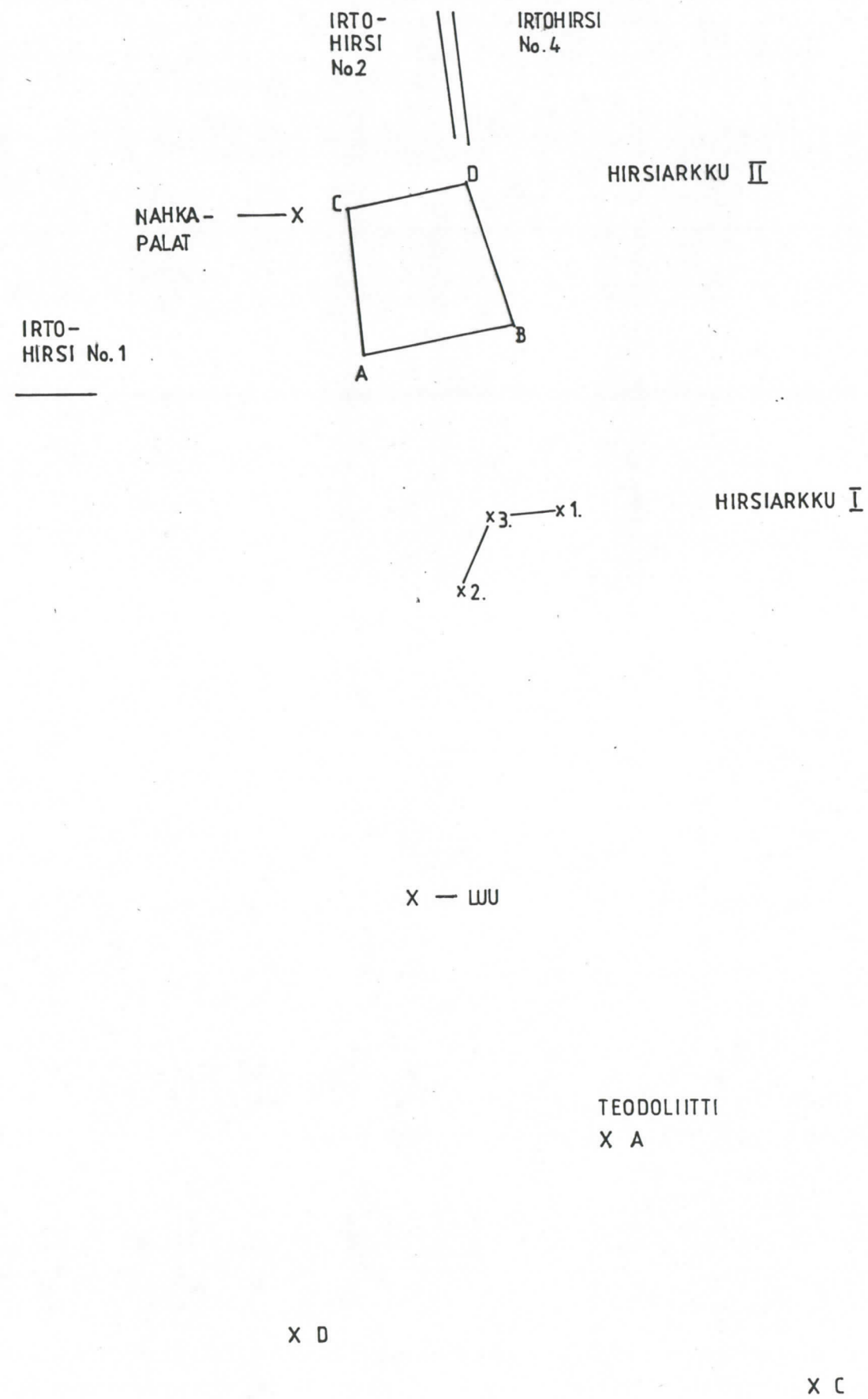
LOVIISA, SVARTHOLM 1996

YLEISKARTTA LAITURIN ALUEELTA

S. TIKKANEN / P. SAARENPÄÄ

LIITE No.1

0,5 CM = 1M

LOVIISA, SVARTHOLM 1996

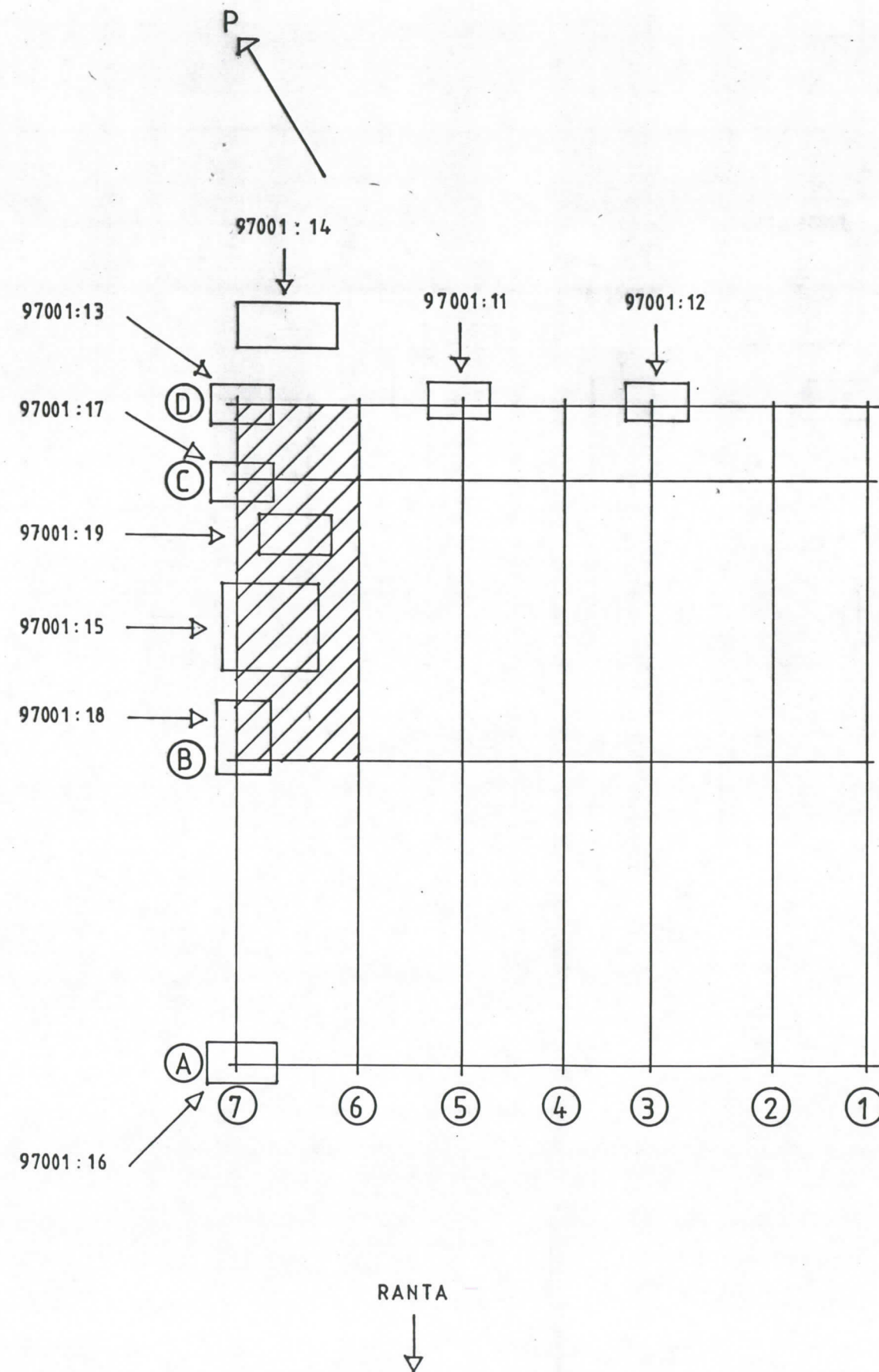
MV VALOKUVIEN JA DIOJEN OTTOPAIKAT

HIRSIARKKU II:LLA

S. TIKKANEN / P. SAARENPÄÄ

LIITE No. 5

/// ALUE, JOSTA KIVIÄ POISTETTU

LOVIISA, SVARTHOLM 1996

HACLININ LUONNOS

EI MITTAKAAYASSA

J. HACLIN / P. SAARENPÄÄ

LIITE No.4

